

פרק שלשה שאכלו

מה-א מתניתין:

כאחת [יחד]⁽¹⁾, חייבין⁽²⁾ לזמן – להזדמן ולהצטרף יחד, כדי לברך "ברכת הזימון" בלשון רבים⁽³⁾.

שלשה שאכלו פת, והיו יושבין בסעודה

השם הוא מה"ת, וראה מהרש"א [חי' אגרות מח ב ד"ה את].

3. רש"י פירש: לצירוף ברכה בלשון רבים, כגון "נברך". והיינו, שבאמירת "נברך" מצרף המזמן את כל האוכלים לברך יחד.

ועיקר הזימון הוא, שמברכים ברהמ"ז ברוב עם [ע"פ ריטב"א, שעה"צ רא טו חזו"א ל ב]. והמאירי כתב, שהמזמן אומר כן דרך אזהרה להתעורר לברך בכוונה. וכיון שאינה ברכה, לא מזכירים בה שם ומלכות, אלא בעשרה שהם מניין לדבר שבקדושה.

והגר"א [או"ח קצח ה] מבאר, שעיקר הצירוף של זימון הוא בכך שהמזמן מברך לבדו את ברכת המזון, ומוציא את כולם בברכתו.

[וכתב הלבוש קצ"ח, שאחר "נברך" אין אומרים אמן, כי אמירה זאת אינה בגדר ברכה. אך אחר "ברוך שאכלנו" אומרים, כי הוא עיקר הברכה, ראה הערה 37].

וראה תוס' להלן [מו א ד"ה עד] שברכת הזימון בפני עצמה אינה נחשבת ברכה. אולם להלן [מח ב] בגמרא מצינו שנקראת "ברכה". וביאר הראב"ד בהשגות לבעה"מ [שם] כי זה שלא אומרים בברכת הזימון שם ומלכות הוא משום שאינה ברכה קבועה, שהרי יחיד פטור ממנה. והרשב"א [נד א] כתב בשמו, שהקלו בברכת הזימון שלא להזכיר בה שם ומלות, כיון שמברך בה בהמ"ז שיש בה ג' מלכויות ואזכרות. ובערוך השלחן [קצב א] ביאר שברכת הזימון כשלעצמה כן נקראת "ברכה", אף שאין בה שם ומלכות, כיון שהיא הכנה לכמה ברכות, ולכן אומר "נברך" אף עליה, אף

1. ראה להלן [נ א] מתי נחשבין "כאחת" ומתי רשאיין להחלק. ובירושלמי מצינו ב' ביאורים במה עוסקת משנתנו: א. שקבעו מתחילה לאכול ולברך המוציא יחד. ב. אף אם בתחילה לא קבעו לאכול, ולא ברכו המוציא יחד, כיון שסיימו יחד, הסיום קובע אותם לזימון. והכריע הרי"ף שחייב הזימון חל כאשר התחילו לאכול יחד, ואם לא התחילו יחד יכולים לסיים בנפרד ולהפטר מזימון, אך אם סיימו יחד חייבין לזמן [ראה תוס' ד"ה שלשה, ורבינו יונה].

ודעת הרמב"ן שבמקום שיש חיוב זימון, חובת זימון קובעת אותם בחבורה, ואין צריך שיסבו יחד לקביעות. אך הרא"ש כתב שרק אם ישבו שלשתן לאכול בקביעות, חלה חובת זימון על כולם, ושוב אין רשאיין להחלק, וכן נפסק בשו"ע [קצג ב], ובמ"ב ושעה"צ שם הסיק שרק התחלה או גמר ביחד מחייבין, אך אם התחיל אחריהם וסיימו לפניו, רשאיין לברך בפני עצמן, אלא שלכתחילה מצוה להמתין ולהצטרף לזימון, וראה קהלות יעקב [כו ד].

2. הטור [קפח] הביא בשם הראב"ד [בהשגות לבעה"מ מד א] שחייב ברכת הזימון הוא מן התורה, ואפילו בשלשה, וכן הוכיח החזו"א [לא א] מדברי הרשב"א [נ א], ונקט שרק עצם הזימון מה"ת, אך חיוב הזכרת השם מדרבנן, אך הפמ"ג [קצג א"א ו] כתב שרוב הפוסקים נקטו שהוא מדרבנן, וכן מבואר בחידושי הרא"ה והמאירי, וראה הערה 8.

ובקריית ספר [ברכות פ"ה] ואלהו רבה [קצט ה] חילקו בין זימון בשלשה שהוא מדרבנן, לזימון בעשרה, שכיון שמזכירין בו את